

Kínáról – beruházóknak

A következetes makrogazdasági politika, a megfelelő mértékben szigorított fiskális politika és a felgyorsított szerkezeti átalakítás a gazdaságban lehetővé tette Kína számára a stabil növekedést alacsony infláció mellett.

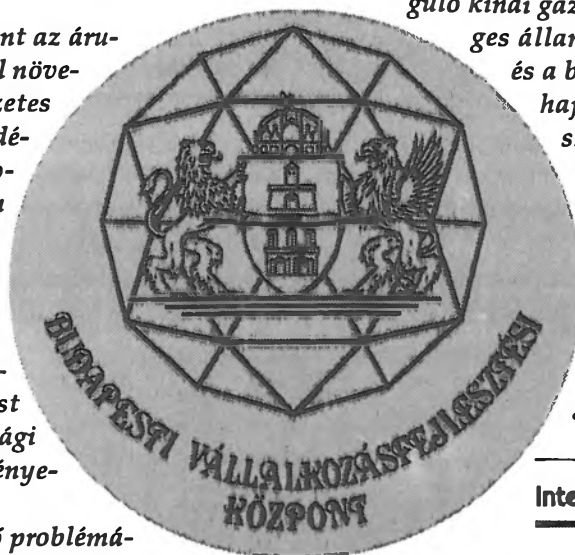
A statisztikai adatok szerint az áruellátás jelentősen nőtt a stabil növekedés eredményeként. Az előzetes adatok szerint a GDP növekedése 1997-ben 8,8 % volt. A gabonatermelés az 1996. évi szinten alakult az őszi vetésterület csökkenése és a termelt gabonafélések arányának változtatása következtében. Ennek ellenére a mezőgazdasági termelés stabil növekedést mutatott a kiegészítő gazdasági tevékenység fejlődése eredményeként a falugazdaságokban.

A kínai gazdaság alapvető problémája 1997-ben megváltozott, a hangsúly a mennyiségi ellátásról a gazdasági szerkezetre helyeződött át. A gazdaságirányításnak így a szerkezet-átalakításra kell koncentrálnia. Az alacsony infláció eredményeként a szakértők 1998-ban a makrogazdasági ellenőrzésben hangsúlyváltást javasolnak, hiszen a túlszabályzás következtében a gazdasági növekedés lassulása következhet be.

A GDP növekedése az előző évi 9,7 %-ról 8,8 %-ra csökkent. Ezzel a gazdasági növekedés lassulása a veszélyes zónába ért (szakértők szerint a határ Kína esetében 8 %), miközben Pekingnek gyors intézkedéseket kellene hoznia új munkahelyek teremtése, a veszteséges állami vállalatok reformja nyomán kialakuló szociális feszültségek felszámolása érdekében. A belső fogyasztás bővülése az elmúlt években jelentős szerepet játszott a kínai gazdaság kétszámjegyű növekedésében. A fogyasztás 1997 végére azonban visszaesett és ehhez társul még a külföldi tőkebeáramlás lassulása is. Különösen veszélyes helyzet alakult ki a szocialista iparosítás fellegetőzések számító észak-keleti

tartományokban. A jelenlegi trend 6-8 hónapos fennállása esetén számolni kell a munkanélkülivé vált tömegek mind gyakoribb megmozdulásaival is.

A szociális problémák kialakulása mellett a gyengülő kínai gazdasági teljesítmény a veszteséges állami vállalatok felszámolásának és a bankrendszer reformjának végrehajtását is veszélyezteti. Ez viszont már kihathat az egész ázsiai térségre, hiszen elkerülhetlenné teszi a kínai valuta leértékelését az export ösztönzése és ezáltal a növekedés táplálása céljából. Egyúttal viszont súlyosbíthatná a már meggyengült dél-kelet-ázsiai gazdaságok válsághelyzetét.

Intenzív beruházás

Peking a RMB leértékelésével lehetetlen helyzetbe hozná az ázsiai szomszédokat, miközben nem biztos, hogy az meghozná számára a kívánt eredményt. Hátrányos lenne viszont a készpénzhiánnyal küszködő pekingi vezetés számára a gazdaság megélénkítését célzó nagyszabású infrastrukturális projektek kivitelezésében, a külföldi beruházók aktív részvételének biztosításában.

Kínában 1992-ben egyszer már sikerült visszafordítani a gazdasági hanyatlást, de az akkori helyzet merőben más volt, számottevő áruhiány jellemezte. A kormányzat a hitelfeltételek enyhítésével lehetővé tette a vállalatoknak az intenzív beruházást, és a gyors növekedést biztosította a növekvő paci kereslet. Jelenleg viszont túltermelési válság alakult ki, szinte nincs olyan ágazat Kínában, ahol a kínálat ne haladná meg a keresletet, jelentősek a felhalmozott, eladhatatlan raktárkészletek. 1997. októberében az Állami Statisztikai Hivatal jelentése szerint az eladatlan raktárkészletek értéke 73,4 milliárd USD volt, 13 %-kal több, mint az előző év hasonló időszakában. Nem csoda, hogy az

import mindössze 1 %-kal nőtt 1997-ben. A gyártók és nagykereskedők többszöri árcsökkenésre (min. 10 %) kényszerültek. A kormányzat inflációellenes politikája következtében a hitelpolitika eközben csak kismértékben enyhült. Így sikerült elérni, hogy a kiskereskedelmi árak mindössze 0.8 %-kal nőttek tavaly, illetve az év utolsó negyedében gyakorlatilag csökkentek.

A defláció kialakulásának veszélye fenyegeti a beruházási légkört is. Az állótüke beruházások növekedése 9 %-ra csökkent tavaly az 1996. évi 12.7 %-ról. Ez részben annak is köszönhető, hogy túltermelési válságban a kedvező beruházási lehetőségek száma lecsökken. Körültekintőbb politika szükséges tehát a projektek kiválasztásánál.

Tovább rontja a helyzetet, hogy a városi lakosság mintegy 90 %-a az elmúlt időszakban beszerezte a számára elérhető háztartási gépeket, szórakoztató elektronikai cikkeket. A lakossági fogyasztást – amely a GDP felét tette ki – visszaveti a jövedelmek növekedésének lelassulása, a növekvő munkanélküliség és a meglévő munkahelyek megtartásának bizonytalansága. A dolgozók 90 %-a a munkanélküliségtől tart leginkább a Tigris évében. A problémát jelzi a kiskereskedelmi értékesítés növekedésének lelassulása 10.7 %-ra, az előző évi 13 %-ról.

Az 1997. év egyetlen sikerágazata a külkereskedelem, ahol az export növekedése 20 %-os volt. 1998-ra azonban már a kereslet csökkenésével kell számolni – elsősorban a válságsújtotta dél-kelet ázsiai országokban – és számottevő lesz a valutaleértékelések következtében kialakult hátrányos versenyhelyzet hatása is.

Az állami szektor mellett a szövetkezeti vállalatok is nehéz helyzetben vannak. Ezek az ipari termelés 40 %-át adják és az iparban dolgozók 25 %-át foglalkoztatják. Tavaly 11 %-os termelésnövekedést értek el az előző évi 17,2 %-kal szemben. Sújtja őket a primitív menedzsment, a túl széles termékkála, a nagy adósságállomány. A gyors növekedés közepette mindezekkel együtt is életképesek voltak. Azonban akár helyi, akár külföldi alapítású, akár állami, szövetkezeti, vagy magánvállalat, a gyenge szereplők képtelenek lesznek túlélni az elkövetkező igen kritikus időszakot. Pekingben például erre öt nagy, nemrégiben fel-

épített és átadott áruház bezárása igen rövid nyitvatartást követően, illetve az alkalmazottak tömeges elbocsátása a termelő és szolgáltatási szférában egyaránt. A háztartási villamos gépek 100 gyártója közül várhatóan csak a 10 legnagyobb lesz képes fennmaradni.

A munkahelyek számának növekedése a szövetkezeti szektorban jelenleg csak fele az 1992–93. évinek. Ez lelassult a magán és külföldi alapítású vállalatoknál is. A munkanélküliség hivatalos adatok szerint 3.6 % volt a városokban 1996-ban, de ez nem tartalmazza a 30 millió, falakon belüli munkanélkülit az állami vállalatoknál, illetve a 150 millióra tehető falusi munkaerő-felületet. Több mint 70 milliós a faluhelyről városba igyekvő vándormunkaerő, amelynek talán 20 %-a talál munkát. Egyes becslések szerint a tényleges munkanélküliség elérheti a 20 %-ot is.

Bizonytalan reform

A munkaerőpiac további romlása is meghiúsíthatja az állami vállalatok reformját. 1997 végéig már így is mintegy 12 millió ember került az utcára és csak a fele talált új munkára. A jövő sem igazán rózsás a már munkanélküliek számára, hiszen egyes elemzők szerint a jelenlegi lassulási trend minimum két évig tart, hacsak Peking nem vált erőteljesen irányt. A feladat a stabil gazdasági növekedés biztosítása az infláció és a munkanélküliség alacsony tartása mellett.

A tervezett intézkedések monetáris jellegűek. A Kínai Népi Bank (PBOC) az elmúlt két évben háromszor csökkentette a kamatlábakat és nemrégiben újra limitálta az állami bankok által nyújtható kölcsönöket. Azonban nem a szigorú hitelpolitika, hanem a megcsappant kereslet a jelenlegi makrogazdasági válság oka és ezen monetáris eszközökkel nehéz változtatni. Igazolja ezt az is, hogy a pénzügyi politikán már közel egy éve enyhítettek, de az állótüke beruházások és a gazdasági növekedés tovább lassult, miután a vállalatok és bankok nem élnek a hitelfelvétel lehetőségével. A reformok végrehajtásának nyomása alatt a kínai bankok ma már versenyeznek a perspektivikus projektekért és megtagadják a hitel-

Rontja a helyzetet, hogy a városi lakosság mintegy 90%-a az elmúlt időszakban beszerezte a számára elérhető háztartási gépeket, szórakoztató elektronikai cikkeket. A lakossági fogyasztást – amely a GDP felét tette ki – visszaveti a jövedelmek növekedésének lelassulása.

Egyes közgazdászok a hazai fogyasztás fellendítéséhez például megnövelt útamú infrastrukturális fejlesztéseket és tömeges lakásépítési akciókat javasolnak. A gond csak az, hogy a kormányzat készpénz szűkében van és jelentős a költségvetési deficit is.

nyújtást a kevésbé ígéretes vállalkozásokhoz. A hitelpolitika további enyhítése tehát várhatóan nem segít a recesszió elkerülésében.

Egyes közgazdászok a hazai fogyasztás fellendítéséhez például megnövelt ütemű infrastrukturális fejlesztéseket és tömeges lakásépítési akciókat javasolnak. A gond csak az, hogy a kormányzat készpénz szűkében van és jelentős a költségvetési deficit is. A múltban Kína ilyen esetekben tőkeinjekcióért fordulhatott Hongkonghoz, de most Hongkong is szorult helyzetben van. A hazai beruházási alapok szűkössége, illetve a helyi önkormányzatoknál a lehetőség hiánya kötvénykibocsátásra, helyi projektek finanszírozásához egyenlőre megnehezíti a hatalmas kínai lakossági megtakarítások felhasználását az infrastruktúra fejlesztésére. A lakásépítési program sem futtatható jelentős állami szubszidió nélkül. Sok újonnan felépített lakás üres már ma is. Hosszú lejáratú, alacsony kamatú lakás-jelzálog-hitelek már léteznek Kínában, de a fogyasztás-finanszírozási bankoknak nincs módjuk ellenőrizni a kliensek hitel-visszafizető képességét, illetve munkanélkülivé válásuk esetén tehetetlenek.

Kína számára esetleg gyors kiutat jelenthetne az export ösztönzése valutája leértékelése révén, de ezzel politikai és gazdasági okok miatt Peking kívár. Más megoldásokhoz kell tehát folyamodnia. Közgazdászok szerint a vásárlóerő, a falusi elosztóhálózatok fejlesztése és a vállalati menedzsment terén már kismértékű javulás biztosíthatja Kína számára azt az 1-2% pluszt a GDP növekedésében, ami a megoldást jelentheti.

Li Lanqing miniszterelnök helyettes Davosban a mezőgazdasági öntözési rendszerek fejlesztését, szállítmányozási, high-tech, lakásépítési és környezetvédelmi projektek kivitelezését jelölte meg, mint a fejlődést biztosító és munkahelyeket teremtő húzóágazatokat az elkövetkező időszakra. Ezek finanszírozását az adórendszer korszerűsítésével (az adók maradéktalan behajtásával), a lakossági megtakarítások bevonásával és a politikai stabilitás és magas gazdasági növekedés által ösztönzött külföldi tőkebeáramlás segítségével kívánják biztosítani.

Gazdasági prognózis

• *Gazdaságpolitika:*

Összességében változatlan marad, központban a fenntartható növekedés, alacsony infláció és a kereskedelem további liberalizálása áll. Az állami vállalatok reformja, a fellépő munkanélküliség és a szociális feszültségek megoldása az elkövetkező öt év legfontosabb feladata. A KKP vezető szerepe – úgy tűnik – fennmarad, függetlenül a gazdasági problémák és az etnikai, vallási és szociális feszültségek kiéleződésétől.

• *GDP:*

A GDP növekedését 2001-ig átlagosan évi 8 % körül prognosztizálják, melynek hajtóereje a várt évi 7 % -os belső fogyasztásnövekedés és 12-13 %-os állótoke beruházás növekedés lesz. Kína számára ebben az időszakban kedvez a világgazdaság pozitív fejlődési trendje – a dél-kelet ázsiai válság visszafogó hatása ellenére – és a kínai állami vállalatok szerkezetátalakításától várt eredmény.

• *Fiskális politika:*

A kormányzat „mérsékelt szigorú” fiskális politikája azt jelzi, hogy a gazdaság túlfűtöttsége ma már nem probléma. Feladat az alacsony infláció mellett a gazdasági növekedés biztosítása, amit az iparvállalatok reformja során kialakuló munkanélküliség nehezíti meg középtávon. Az adóbevételek 1997-ben rekordértéket értek el és az Állami Adóhivatal a megnövelt üzleti adó (5 %-ról 8 %-ra) és a biztosítási tranzakciókra kivetett magasabb illeték révén növelte bevételeit. Ezek mérséklése a tőkepiac fejlődése érdekében a közeljövőben nem várható.

• *Piaci kereslet:*

A kamatlábak csökkentése 1997. októberében növelte a belső fogyasztást és élénkítette a hazai tőzsdeforgalmat. Növekedni fog a csúcstechnológia és a minőségi áruk importja Kínába az évezred végére, amelyhez a várható WTO és az APEC tagság által liberalizált kereskedelem is hozzájárul. A növekvő munkanélküliség ellenére jelentős reálkeresetnövekedést prognosztizálnak a nagyvárosokban, a fejlettebb keleti tartományokban és a főbb közlekedési vonalak mentén.

• *Infláció:*

A fogyasztói árindex az 1997. évi 2.8 %-ról 8-9 %-ra nő 2001-ig. A hitelpolitikában további enyhítések várhatók, melyeket a kormányzat kész lesz megtenni az állami vállalatok reformjának sikeres végrehajtása függvényében.

• *Kamatlábak:*

A növekvő infláció és a pozitív reálkamatok iránti igény következtében a kamatlábak magasak maradnak, de a fokozódó eladósodás az állami szektor szerkezetváltása során korlátozza a felső határt. 2001-re a kormányzatnak döntenie kell a tőkeszámlák konvertibilissé tétele ügyében és számításba kell vennie a kamatlábak hatását a valutaárfolyamok alakulására.

• *Valutaárfolyam:*

A RMB leértékelése fokozatos lesz az elkövetkező négy év során és 2001-re 11 RMB : USD arány kialakulása prognosztizálható. Az első komolyabb leértékelés 1998. második felére tolódik el a versenyképesség

fenntartása érdekében, a dél-kelet ázsiai pénzügyi válság nyomán. A késleltetést a HK dollár stabilitásának megőrzése és Zhu Rongji új - miniszterelnöki - hivatalba lépése is magyarázza.

• *Külső adósság:*

1997-ben 40 milliárd USD külkereskedelmi aktívum alakult ki. Az exportnövekedés azonban nem tartható fent és az import is növekedni fog a szerkezetváltáshoz szükséges növekvő mértékű technológiabehozatal hatására. A külkereskedelmi aktívum ennek következtében fokozatosan csökkenni fog és gyakorlatilag eltűnik 2001-re. Javítja majd a helyzetet, hogy a szolgáltatási kereskedelem deficitje 2001-re aktívummá alakul, ahogy a közvetlen külföldi beruházások tüzembe lépnek.

• *Politikai helyzet:*

A KKP hatalmi pozíciója Jiang Zemin vezetése alatt nem kérdéses 2001-ig. Jiang Zemin egyszemélyben államfő, a KKP főtitkára és a Központi Katonai Bizottság elnöke. Azzal azonban, hogy a KKP. 15. Kongresszusán elkötelezte magát az állami vállalatok reformja mellett, jelentős kihívásoknak néz elébe, annak negatív szociális következményei miatt. Jiang Zemin kétségtelenül politikai karrierje csúcán van, de a jövőben további kompromisszumok és hatalmának további erősítése szükséges, hogy biztosítsa a politikai konszenzust a várhatóan kiéleződő belpolitikai helyzetben.

(Forrás: *Economic Intelligence Unit, 1998. február*)

Gazdaságpolitika

Pekingben a kínai gazdaság helyzetéről 1997. decemberében rendezett szakértői konferencia főbb megállapításai:

- 1998-ra a gazdaság fő ellentmondásait elemezve a szakértők többsége a gazdasági szerkezet kiigazítását tartotta a legfontosabbnak, 20 %-uk azonban úgy vélekedett, hogy a gazdaság visszaesésének megelőzését kell kiemelten kezelni.
- Az ázsiai pénzügyi válság hatására 1998-ban várhatóan lelassul az export és a külföldi tőkefelhasználás növekedése. A hazai fogyasztás és a tőkebefektetés további emelkedése kevésbé biztosított, így a gazdasági növekedés - összességében nézve - valószínűleg csökken az 1997. évihez képest.
- A szakértők többségének prognózisa szerint 1997-ben a kínai GDP növekedése megközelíti a 9%-ot, amelyet megfelelőnek minősítenek. A szakértői vélemények 70 %-a szerint az 1998. évi gazdasági növekedést az 1997. évihez hasonló szinten kell tartani. A túl alacsony szint a foglal-

koztatás csökkenését okozhatja, a túl magas pedig kedvezőtlen lehet a gazdasági szerkezet kiigazítása szempontjából.

- A szakértői prognózis szerint az 1997. évi infláció 1 % körül lesz. Ezt a szakértők 35 %-a a bőséges piaci kínálatnak tulajdonította és megfelelőnek minősítette. A szakértők 65 %-a viszont alacsonynak tartja a jelenlegi árszínvonalat.
- 1998-ban, az árreformhoz kapcsolódó intézkedések és a makropolitika lazítása hatására az árszínvonal kismértékű emelkedésével számolnak.
- 1997-ben a betét- és hitelkamatok redukálása hatékonyan bizonyult a pénzügyi kockázat és a vállalatok terheinek csökkentésében. A szakértők 55 %-a az 1997-es hitelpolitika fenntartása mellett foglalt állást, 45 %-uk viszont úgy vélte, hogy megfelelő mértékben lazítani kell.
- A szakértők egyöntetűen kedvezőnek minősítették az 1997. évi fizetési mérleget. Meg voltak elégedve 1997-ben a bevételek nagymértékű növekedésével, a fizetési mérleg hiányának csökkenésével és a pénzügyi költségvetés megvalósításával. A prognózis szerint 1998-ban a bevétel és a kiadás növekedési mértéke emelkedni fog.
- A szakértők véleménye szerint 1998-ban a költségvetésnek támogatnia kell az állami tulajdonú vállalatokat és növelni kell a mezőgazdasági beruházásokat. Az utóbbi évek kitűnő terméseredményei ennek ugyan ellentmondani látszanak, de a mezőgazdaság alapjai nagyon gyengék.
- A prognózis szerint 1997-ben a teljes állóeszközberuházás növekedése 10 % körüli érték. Ezt az emelkedést a szakértők fele megfelelőnek, másik fele alacsonynak minősítette. 1998-ban a szakértők többsége szerint a növekedési mérték nem lesz alacsonyabb az 1997. évinél. Javasataik szerint kerülni kell a felesleges építkezéseket, kiemelten kell kezelni a piaccal rendelkező, magas hatékonyságú projekteket, a közlekedési, a hírközlési, az energetikai és más infrastrukturális beruházásokat.
- A szakértők 1997-ben a fogyasztási cikkek kiskereskedelmi forgalmának növekedését 11 %-ra becsülték. 1998-ra a tavalyival azonos mértékű fogyasztásnövekedést várnak, bár vannak, akik a növekedési arány 1-1,5 %-os csökkenésével számolnak 1997-hez képest.
- Előzetes adatok szerint 1997-ben a külkereskedelmi forgalom értéke 10,5 %-kal növekedett, az éves külkereskedelmi aktívum pedig megközelítette a 40 Mrd USD-t. Az 1998-as külkereskedelemmel kapcsolatban a szakértők aggodalmuknak adtak hangot. Véleményük szerint az idén az import növekedési mértéke emelkedhet, az export növekedése pedig csökkenhet. A dél-kelet-

ázsiai országok valutáinak nagymértékű leértékelése növelheti ezen országok exportpiaci versenyképességét, ami kedvezőtlenül befolyásolhatja Kína kivitelét. Számos kínai termékből túltermelés van, mivel a kivitel bővítése a cél. Így 1998-ban komoly problémákra lehet számítani az export területén.

- 1997-ben – előzetes adatok szerint – a regisztrált munkanélküliség megközelítette a 4 %-ot, a vállalatoktól közel 10 millió személyt bocsátottak el. A foglalkoztatási helyzet, a különböző szintű kormányzatok óriási erőfeszítései ellenére sem mutatkozik optimálisnak, bár közel négy millió embert sikerült újra munkába állítani. A felmérés során a szakértők 70%-a minősítette viszonylag rossznak az 1997. évi foglalkoztatási helyzetet. Prognózisuk szerint a foglalkoztatási helyzet 1998-ban valószínűleg tovább romlik. A szakértők 50%-a úgy véli, hogy 1998-ban a valódi munkanélküliség 5-7 % lesz, 35 %-uk pedig még magasabb, 7-9 % körüli munkanélküliséget jósol.

Ma Hong, az Államtanács Fejlesztéskutató Központjának tiszteletbeli elnöke szerint Kínának idén, a Tigris évében hat „tigris” kell megszelídítenie:

- Az állami tulajdonban lévő vállalatok növekvő nehézségekkel találják szembe magukat, miközben egyre több alkalmazottjuk veszti el állását.

- A bankok növekvő behajthatatlan adóssággal szembesülnek.

- A foglalkoztatás és a társadalombiztosítás további javításra szorul.

- Az új vállalkozásokat támogatni kell a mezőgazdaság műszaki fejlődésének, valamint a középső és nyugati területek fejlesztésének elősegítésére.

- A külföldi beruházások ösztönözték a vevők piacának kialakulását a kínai gazdaságban, míg a hazai vállalatok a külföldi riválisok intenzív versenyével kerültek szembe. Sűrűsödött a hazai vállalatok támogatása.

- Az állami tulajdonban lévő vállalatok reformjához szükséges racionális munkaerőáramlást akadályozó adminisztratív rendszert meg kell szüntetni.

Pénzügyi reform a dél-kelet ázsiai válság tükrében

A nemzetközi befektetők elszegvedett veszteségeik következtében átértékelik ázsiai politikájukat. Negatív kép van ki-

alakulóban Ázsiáról, de különbséget kell tenni az egyes országok között. A szociális feszültségek kiéleződése ellenére is a térségnek van lehetősége a talpra álláshoz és a valódi gazdasági növekedés eléréséhez az elkövetkező három éven belül.

Számos belső problémája ellenére Kína különbözik a válságújtott országoktól. Viszonylag zárt gazdasággal rendelkezik és határozottan folytatja a megkezdett reformokat, gazdasága erősödik még a lelassult növekedési ütem mellett is. Az infláció Kínában igen alacsony és várhatóan az is marad. Jelentős mértékű a külkereskedelmi aktívuma és a valutatartaléka, alacsony a külső adóssági ráta. Jelen helyzetben nem valószínű, hogy az ázsiai válság magával sodorja.

Kína tudatában van annak, hogy a pénzügyi reform elengedhetetlen feltétele a sikeres gazdaságfejlesztésnek. Az ázsiai pénzügyi válság még inkább rávilágított erre. A vállalati reform koreai modellje nem járható út Kína számára.

A külföldi megfigyelők túlértékelik az ázsiai válság hatását Kínára, az exportpiacok elvesztésének lehetőségét az olcsóbbá váló ázsiai versenytársakkal szemben. Hatása nem lebecsülendő, de nem lesz tragikus. Az export jelentős csökkenése sem befolyásolja nagy mértékben a kínai GDP reálértékét. Az export a GDP 1997. évi növekedéséhez mindössze 2.5 %-kal járult hozzá. Az 1996 évi 9 %-os GDP növekedésben pedig mindössze 0.8 %-ot jelentett.

Egy ország készenlétben

Lehet, hogy Kínának nem kell leértékelnie valutáját. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a juan gond nélkül megússza a dél-kelet ázsiai pénzügyi zűrzavart. Erről szó sincs. Nem árt, ha a Kínában befektetni kívánó üzletember hazafelé indulva a hátsó útvonalat választja a repülőtér felé; ezt az oldalt a hivatal emberei nem szívesen mutogatják. A Sanghajba érkező befektetőt végigviszik az újonnan épített expressz útvonalon a márvánnyal borított városközponti szállodák valamelyikébe, ahol a helybéliek mobiltelefonjai a pénzcserinálás ritmusára pittyegnek. Ám a visszaút a város nyugati hátsó részén keresztül, lepusztult utak lehangoló káoszán át kanyarog; egy régi, állami rézhuzalgár okádja a füstöt a zsúfolt épülethalmazban valahogy megmaradt parasztgazdaságok földdarabkái fölé; láthatóan vevőre ácsingó-

A Sanghajba érkező befektetőt végigviszik az újonnan épített expressz útvonalon a márvánnyal borított városközponti szállodák valamelyikébe, ahol a helybéliek mobiltelefonjai a pénzcserinálás ritmusára pittyegnek. Ám a visszaút a város nyugati hátsó részén keresztül, lepusztult utak lehangoló káoszán át kanyarog.

zó, egymás hegyén-hátán épült „luxusházak”; a szennyét egy kanálisba ontó festéküzem; madzaggal kipányvázott, ritka fácánféle, az út szélén árulják; öszszetört teherautó, sofőrje otthagya, a rendőrségnek

Nem meglepő módon a külföldi befektetők egyre hűvösebben viszonyulnak Kínához. A tényleges külföldi befektetés kilátásai 1998-ban erősen visszaestek.

sem szúr szemet. Majd egy hatalmas felirat, rajta angol felirat: „A FEJLŐDÉS VITATHATATLAN TÉNY”. Ám, ha a kínai stílusú fejlődés kritikája nem volt vitatható azelőtt – a szegénységből kilábalni próbáló milliók aspirációinak brutális tagadását látták benne –, a dél-kelet ázsiai gazdasági zűrzavar most azt mutatja, hogy egyre inkább azzá válik. Úgy tűnhet, hogy Kína elkerülte azokat a problémákat, melyek számos szomszédját megrázkódtatták. Valóban, Ázsia általános megkönnyebbülésére Kína valószínűleg nem fogja leértékelni valutáját, a juant, mely a kompetitív valutaleértékelések újabb hullámát váltaná ki. Ettől függetlenül a krízis óriási hatással lesz Kínára. A kínai típusú fejlődés, melyre a bábáskodó állami beavatkozás és a gazdagságért folyó törvénytelen hajsza egyaránt jellemző, a források veszélyesen torz eloszlását eredményezte. Ez máris elégedetlenséget szít, és hamarosan veszélyeztetni fogja a növekedést.

Kína gazdasági életében megvannak ugyanazok a problémák, melyek szomszédait megrázták, különösen a pénzügyi szektorban. Az állami vállalatok és holdudvaruk a legutóbbi időig rajta tartották a kezüket a kínai állami bankok által biztosított hiteleken. Thaiföldre, Malajziához és Indonéziához hasonlóan túl sok kölcsönként pénzt pumpáltak olyan spekulatív tulajdonfejlesztésekbe, melyek már soha nem térülnek meg. Sanghajban például az utóbbi egyetlen évtizedben több irodát építettek, mint Hongkongban négy évtized alatt.

Mindez visszaüt a bankokra. Egy nem régi ösztönzési rohamában a Kínai Népbank azt nyilatkozta, hogy az állami bankok rossz hitelei az összes kintlévőségek 5-6%-át teszik ki, ami háromszorosa a korábban elismert adatnak. De Kína notóriusan laza a kétes kintlévőségek megítélésében. Óvatos becslés szerint akár az összes kintlévőség (a GDP 18%-ának megfelelő összeg) 20%-a kétesnek számítana a nyugati kritériumok alapján. Ez azt sugallja, hogy 1996 végére a bankok 145 milliárd kétes kintlévőséggel rendelkeztek. Ma az alig

54 milliárd dolláros deklarált tőkealappal rendelkező kínai állami bankok – a sajátjukon kívül bárki kritériumai szerint – háromszorosan túllépték a csőd határát.

A helyzet azonban ennél rosszabb is lehet. A Tunnel című, a hatóságok hatókörén kívül, az Interneten terjesztett, jól informált folyóirat egyik gazdasági cikkírója a kétes kintlévőségeket a GDP 70%-ára becsüli. Még a Standard & Poor's hitelminősítő intézet is, melyet sokat ostoroztak az ázsiai banki problémák alábecsüléséért, a GDP maximum 60%-ára teszi Kína kétes kölcsöneit. Ha csak a GDP arányában nézzük, e gondok kétszerte súlyosabbak Dél-Korea banki problémáinál, és hússzorta súlyosabbak Amerika megtakarítási-hitelezési válságánál, mely a kilencvenes évek elején tört ki.

E gigantikus kétes hitelállománnyal a tarsolyukban a kínai állami bankok sok hitelüket befagyasztották. Kína, miután inflációs hadjáratát megvívta (talán túl jól is) a kilencvenes évek közepén, most a defláció rémétől retteg: a városokban az árak esnek. A kormány ódzkodik attól, hogy túlságosan szabadjára engedje a likviditást, nehogy költséges hullámot váltson ki, mely azután súlyosan visszaüthetne.

Van egy sor más probléma is. Az egyik a munkaerő különösen rossz eloszlása. Azok, akik szerencsétlenségükre megrekedtek valamely rosszul fizető munkakörben egy nagy vállalkozónál, még mindig szerencsésebbek azoknál a kollégáiknál, akik tömegével lézengenek a kis állami cégeknél. A valaha állami cégek által foglalkoztatott 110 millió munkásból talán 20 milliót bocsátottak el vagy küldtek haza határozatlan időre. Amerikában becsomagolhatnák ingóságukat egy autóba és útnak indulhatnak egy olyan vidékre, ahol a regionális fellendülés gyors korrekciót kínál a munkaerő-piacnak. Ez a választás Kínában tilos, itt a legtöbb embert az állam arra kötelezi, hogy a számára kijelölt városban, vidéken pedig az adott megyében éljen. A hivatalos 3%-nál akár tízszer nagyobb munkanélküliség mellett a helyzet még rosszabb lenne a terjedő feketegazdaság és az állami szektor romjain növekedő kisvállalkozói léptékű gazdaság híján.

A Kínai Népbank nem régi nyíltsága ellenére még mindig sok a tagadás. A tavalyi gazdasági növekedést az állam 8,8%-ra becsülte. Az 1998-ra jószolt 8% kínai léptékkal nem magas, de az ázsiai tigrisek hajdani szintjén mozog. A probléma az, hogy Kína gazdasági statisztikái eléggé semmitmondóak. Az állami vállalatok még mindig inkább azzal mérik a teljesítményt, hogy mennyire vagy képes a talpadra esni, mint azzal, hogy mennyit érsz másoknak. A statisztikusok találmokra variálják a statisztikai mutatókat. „Önök, külföldiek” mondja egy őszinte állami közgazdász Pekingben „találmokra levágnak egy-két százalékpontot a hivatalos növekedési adatainkból. Honnan tudják, hogy nem még többet kellene?”

Nem meglepő módon a külföldi befektetők egyre hűvösebben viszonyulnak Kínához. A tényleges külföldi befektetés kilátásai 1998-ban erősen visszaestek. Ez nem mellékes, mivel a külföld által biztosított pénz nagy mértékben részesedik Kína exportsikereiből. És bizony a legutóbbi időszak gazdasági növekedése vélhetőleg az exportból származik, mely a múlt évben több mint 20%-kal nőtt.

Statisztikai trükkök

Kína statisztikái jelentős mennyiségű külföldi kölcsönt elrejtene. Számos trükk létezik. Az egyik az, hogy Hongkongban bejegyzett kvázi-fiktív kínai cégek „külföldi” vegyes vállalatokat hoznak létre a kontinensen, melyek azután nyugati bankoktól kölcsönöznek pénzt. Kínában ezeket inkább külföldi befektetéseként tartják nyilván, mintsem költséges adósságokként. Egy hongkongi bank vezetője Kína külföldi adósságait a feltételezettnél 50 milliárd dollárral nagyobbaknak gondolja – ha ez igaz, lidércnyomásként hathat a tengerentúli bankárookra.

A Kommunista Párttól megszokottakhoz képest Kína vezetői gyorsan megértették Ázsia problémáinak mélységét és a Kínát fenyegető kockázatokat. A kormány tavaly nyáron gyorsan beleegyezett, hogy hozzájárul egy Thaiföld megsegítésére létrehozott alaphoz. Támogatta a régióban tett IMF-kezdeményezéseket is, és meglepő módon még attól is tartózkodott, hogy kifogásolja Tajvan hozzájárulását. Az azonban korántsem biztos, hogy a kormány felhasználta a tanultakat a saját nemzetgazdaságában.

Kétségtelen, hogy egy rendelettel újra adóvisszatérítést vezettek be az export számára, hogy megőrizze a versenyképességet, ami megkönnyítheti a leértékelés érdekében folytatott belföldi lobbizást. És a kormányt nagyon megdöbbentette az a lehetőség, hogy egy konvertibilis valuta az összeomlás szélére juttathatja egy ország gyengélkedő bankrendszerét. Kína vezetői valószínűleg már eldöntötték, hogy a juan konvertibilissé tételét bizonytalan időre el kell halasztani.

Végezetül a kormány hatványozott retorikával próbálja megerősíteni a bankok felügyeletét. Egy nem régi nyilatkozat szerint a Kínai Népbanknak a helyi pártfőnököktől független tartományi fiókokat kell létrehoznia. A hiteltervet, a parancs-

gazdálkodás tartóoszlopát el kell vetni. A kamatlábakat valamelyest deregulálni kell. Az ígéret szerint három évre lesz szükség a bankrendszer megtisztításához. Merész állítás.

A kormány reakcióját az ázsiai zűrzavarra egyfajta megkönnyebbülés jellemezte, hogy Kína azért megússza. A vezetőség technokratái között még némi fennhéjázás is lábra kapott, mely szerint az ország által választott fejlődési út – a kommunista szóhasználat – a „helyes” és „tudományos”. Kétségtelen, hogy a kormány nem tervezi a Kommunista Párt múlt év őszén tartott öt éves kongresszusán jóváhagyott „szocialista piacgazdaság” elvetését. Ez szentesített egy állami vezetésű fejlődési formát, melynek át kell juttatnia Kínát a Teng Hsziao Ping utáni korszakba.

Abban az országban, ahol a külföldiek hajlamosak azt elhinni, amit hallani akarnak, a címkén szereplő „piac” szó több figyelmet kapott, mint a „szocialista”. Sok kommentátor hitte azt, hogy a kongresszus a tényleges privatizációra adta áldását. Erről szó sincs. Igaz, hogy a kis állami tulajdonú cégek a saját útjukat járják, és mivel 300.000 van belőlük, a kormánynak nem volt sok választása. De még ezek „privatizációja” sem vezetett oda, hogy „tulajdonosaik” hatalomhoz jutottak volna. Az inkább a vezető menedzserekhez és a helyi pártvezetőkhez került.

A kínai technokraták irtóznak a drasztikus reformtól, amely – szerintük – fenyegetné a „társadalmi stabilitást”. Az illetékesek azon félelmüknek adnak hangot, hogy az elbocsátott munkások az utcára vonulnának, a munka nélkül maradt parasztok pedig bandákba tömörülve kóborolnának az országban, és a kommunista hatalomnak polgári elégedetlenséggel kellene szembenéznie. Ezek a fő érvek az ellen, hogy az állam vonuljon ki a gazdaságból. „A kínai emberek nagyon szegények,” mondja Li Jingwen vezető közgazdász „erős központi

kormányzás híján megpróbálnák megszerezni, amit csak tudnának. Ez káoszhoz vezetne.” Ám a munkások növekvő elégedetlensége ellenére Kína eléggé csendes, és még inkább az lenne, ha a banki hitelek a vállalkozókedvet szítanák, és segítenének a munkahelyteremtésben.

Az állam gazdasági szerepvállalásának csökkenése potenciálisan annak az óriási parazita jellegű apparátusnak okozna súlyos veszteséget, mely magát a kínai kormányzatot alkotja. Az érintett emberek száma valószínűleg nagyobb, mint azoké, akik az állami vállalatoknál várnak a sorsukra. Csak a Kommu-

Kína statisztikái jelentős mennyiségű külföldi kölcsönt elrejtene. Számos trükk létezik.

A munkások növekvő elégedetlensége ellenére Kína eléggé csendes, és még inkább az lenne, ha a banki hitelek a vállalkozókedvet szítanák, és segítenének a munkahelyteremtésben.

nista Pártnak 55 millió tagja van, akik szinte kivétel nélkül a kormányzatban dolgoznak vagy az állami vállalatokat vezetik. A közigazgatás minden szintjén – központi, tartományi, városi, helyi – a pártbizottságok megduplázzák a kormányzati hivatalnokokat. A minisztériumoknak minden tartományban és nagyvárosban vannak képviselői, némelyiknek minden városban. Minisztériumok felügyelik az egyes iparágakat is, és bizonyos vállalatok a tulajdonukban is vannak. A hadsereg égisze alatt egy sor pénzcsináló kvázi-vállalkozás fut, melyek éves forgalmuk alapján ott lehetnének a Fortune 500 közepes méretű cégei között.

Ott vannak azután a propaganda-orgánumok. Például a Kommunista Párt szócsövének, a Zsenming Zsipaónak otthont adó hatalmas pekingi komplexum maga egy 20.000 lakosú város. És végül ne feledkezzünk meg a hivatalos tudósok: közgazdászok, társadalomtudósok és a hivatalos krédó, a marxista-leninista-maoista gondolat magyarázó színtestjeiről. Ők nem csupán a – néha a kormány nyúlványainak tekinthető – egyetemekenél találhatók meg, hanem a minisztériumok és az állami vállalatok agytrösztjeiben is. E parazita gazdaság fenntartásának igénye a legfőbb oka a kormány rendkívüli konzervatívizmusának, az intervencionista államfelfogás támogatásának.

Szolgáltatások külföldi üzletemberek számára

Külföldi üzletemberek részére különböző tanácsadó szervezetek, vállalatok állnak rendelkezésre.

Ismertebbek:

1., **Public Relationship Company of China**
Cím: Qi He Lou Bei Xiang No. 10, Bei He Yan Street, Dong Cheng District, Beijing, China 100006
Telefon: (86-10)-6526-3387, (86-10)-6526-1383 (Kína országkódja: 86, Peking város kódja: 10) Fax: (86-10)-6526-3381

2., **Beijing Foreign Investment Service Center**
Cím: Wanfu Tower, 72 Tiantan Donglu
Telefon: 6701-7766, 6703-3541, Fax: 6703-3536

3., **Beijing Investment and Information Advisory Center**
Cím: 2 Baiwanzhuang Dongdajie
Telefon: 6831-5349, 6831-5343, Fax: 6831-5583

4., **Beijing Foreign Enterprise Service Corporation**
Cím: 14 Chaoyangmen Nanjie
Telefon: 6501-6677

5., **Beijing Customs**
Cím: 6 Jianguomennei Dajie
Telefon: 6519-4415, Fax: 6512-8849

6., **Beijing Industry and Commerce Administrative Bureau**

Cím: 360B Caihuying Dongjie
Telefon: 6346-9955

7., **Beijing Municipal Bureau of Taxation**

Cím: 13B Xinzhongjie, Gongtibeijie
Telefon: 6466-0568

8., **The People's Bank of China, Beijing Branch**

Cím: 9 Xiheyuan, Qianmenwai
Telefon: 6303-5254, 6519-9437

9., **The State Administration of Foreign Exchange Control, Beijing Branch**

Cím: 19 Donganmen Dajie
Telefon: 6303-5254, 6519-9437

10., **Komatsu, Koma, Nishikawa** (japán ügyvédi iroda, de magyarul kontaktálható)

Cím: Peace Hotel, Suite 1902 Jin Yu Hu Tong No. 3., Dongcheng District
Telefon: (86-10)-6513-4550, Fax: (86-10)-6513-4571
Baranszki Tibor ügyvéd úr

Konferencia- és kiállítási központok Pekingben

1., **China International Exhibition Center**
Peking északkeleti részén helyezkedik el, az ország legnagyobb kiállítási központja. 170.000 m² összterületű.
Telefon: 6466-4433.

2., **Beijing Exhibition Center**
Peking nyugati részén, az állatkert közelében található.

3., **Beijing International Convention Centre**
Az 1990-es Ázsiai Játékok falujában helyezkedik el. Konferenciák, kiállítások, vásárok, divatbemutatók tartására alkalmas épületekkel. Két fő konferenciaterme van: a Grand Conference Hall 2800 fő befogadására képes, a kiállítási része pedig 5500 m², emellett 48 kisebb tárgyalóterme, auditoriuma és 48 személyes speciális tolmácsberendezésekkel berendezett konferenciaterme van.

4., **China World Trade Center**
Konferencia és kiállítási komplexum, amely a hasonló nevű hotelhez csatlakozik. 2000 fő befogadású nagyterme van, a bankett terem 1100 fő elhelyezésére alkalmas. A kiállítási központ 2 emeletes és 2387 m² nagyságú.

5., **XXI. Century Hotel és Kínai-Japán Ifjúsági Központ Színház, konferenciaterem, kutatóközpont, audiovizuális stúdiókomplexum, sportlehetőségekkel.**
Telefon: 6466-3311.